













мо да прибъгват към обичайните повърхностни и повлияни от езотериката съновници, които не са нищо повече от лексикон с опростени преводи на символи и съмнителни съвети за това как да живеем.

Психоаналитикът не е водач в живота, а изследовател, който заедно със своя клиент се впуска в търсене, без предварително да знае какво ще открият двамата. Твърдението, че даден сън „означава“ това или онова, е възможно само ако терапевтът търпеливо изясни различните асоциации на сънуващия и обстоятелствата на живота му и по този начин постепенно разкрие смисъла, който самият пациент приписва на съня си. Това трудно можеше да се постигне в тази книга, без да се издава твърде много за личността на съответния клиент. Ето защо, където беше възможно, препращах към моите собствени сънища.

Повече от 40 години водя дневник за онова, което сънувам, като винаги само записвам сънищата си, без после да се връщам към тях. При подготовката на тази книга прочетох наведнъж собствения си „живот в сънища“ и бях впечатлен от многообразието им и от това, че в тях се повтарят определени теми и ключови за развитието ми фигури. Изследователят на сънища Уилям Домхоф, който е събрал над 10 000 сънища и впрочем изобщо не се интересува от психологическото им тълкуване поотделно, смята, че ако прочете сто сънища, сънувани от човек, когото не познава, би могъл да си изгради относително точна представа за него, а ако разполага с хиляда описания, би го познавал по-добре, отколкото благодарение на какъвто и да е психологически тест.

И така, тази книга стана по-лична, отколкото беше първоначалният ѝ замисъл, но това нямаше как да се избегне. Аз споделям психоаналитичния възглед, че колкото и обективна да изглежда всяка наука, тя никога не може да бъде толкова неутрална, колкото се представя – неин двигател винаги са личните интереси и мотиви на изследователя.

В края на краищата човек се надява, че неговите читатели ще научат нещо ново, но и нещо за самите себе си от страниците на предложената им книга. Това вероятно понякога не е съвсем приятно, но остава надеждата, че подобно неудовлетворение ще бъде компенсирано с удоволствието от познанието. Невинаги можем да сме най-добрите хора, но това кога и как сънят ни позволява да бъдем слаби, страхливи или зловни и да видим себе си такива, може да се превърне в познание, което да ни даде свобода в по-нататъшното ни развитие.

Можете да прочетете тази книга така, както предпочитате да се отнасяте към сънищата си – да забравите ненужното, да запомните това, което ви е впечатлило, и да осъществите в личния си живот онова, което ви е развълнувало истински.

(c) Критика и Хуманизъм  
(c) Critique and Humanism



## Въведение

# Лабиринтът на сънищата

Този, който празнува празници в съня, сутрин навярно се събужда в стон и страдание. А онзи, който сънува стон и страдание, сутрин вероятно се събужда радостно за лов. Един сънува и не знае, че само сънува, друг дори насън сънува, че гълкува съня си – едва когато се събудят, те забелязват, че всичко е било само сън! А когато настъпи голямото пробуждане, човек ще разбере, че всичко тук е било само един голям сън.

Джуандзъ

Един мъж на средна възраст – тук ще го наречем Патрик – ми разказа историята на своята поява: той бил незаконно родено дете. Майка му, млада чужденка, била принудена от тогавашния си работодател да прави секс с него и забременяла. Мъжът настоял тя да абортира, но за целта жената трябвало да замине за съседна държава, където законът позволявал това да стане пол-лесно. По пътя двамата пренощували в непознат град. На сутринта мъжът казал на майката на Патрик: „Тази нощ сънувах едно дете, може би три или четири годишно момченце с руси къдрици. То ме

заговори и ми каза: „Не убивай детето, което чакаш, защото и то има право да живее!“. Мъжът отказал да плати за аборта и се върнал обратно заедно с жената. Обещал ѝ, че ще се грижи за детето, естествено, успоредно със собственото си семейство, тъй като вече бил женен и имал три деца.

И така, двамата се прибрали у дома, и когато майката родила Патрик в болницата, бащата се появил с букет цветя, повтаряйки тържественото си обещание да се грижи в бъдеще за детето. Майката на Патрик – според нейния разказ – му отговорила, че детето изобщо не е от него, а от друго, и че не иска да го види никога повече.

Така този мъж излиза от живота на Патрик и самият той никога не го е виждал. По-късно Патрик преживява поредица от бащи-заместители, тъй като майка му сменя партньорите си, които обикновено го пренебрегват или дори малтретират.

До този момент Патрик е относително неуспешен творец. Като много мъже, израснали без баща и под доминиращо влияние на лабилна майка, той има големи трудности с чувството си за самоценност – понякога изглежда, че почти безгранично се губи във фантазии за величие, после от него изпада в депресивни епизоди; той страдал от средно го степен биполярно разстройство.

Образите в сънищата на Патрик са ярки, а един кошмар, който постоянно се появява, му създава трудности. Насън той вижда себе си в леглото, но без да спи, скован по особен начин, без изобщо да може

да мръдне. Чува стъпки, които идват към стаята му. Те са на едра, тъмна фигура, която бавно се приближава.

Лесно би могло да се предположи, че обезпокоителните стъпки и неподвижността са образно представяне на страха му от настъпващата депресия. Но след като той почти на един дъх ми разказа и двете истории – за появата си и повтарящия се сън, ми хрумна, че тъмната фигура в съня би могла да е на изчезналия баща, който спасява живота му. В такъв случай страхът на Патрик и сковането му биха изразявали блокирането на собственото му желание, както и страха да издири този баща и да се срещне с него. Защото, както ще видим по-късно, сънят съдържа и обръщания, които Фройд ще нарече „механизъм на обръщане в противоположното“, а точният контекст, в който се разказва даден сън, често пъти е от особено значение.

Нека поставим съня с бащата на Патрик в началото на тази книга като символ на сънуването изобщо. Той е сънуван на път, а предстои да видим как пътуването стимулира производството на сънища или как като цяло то би могло да стои в началото на генетичната функция на сънуването. Сам по себе си всеки сън също е вид далечно пътуване, в бъдещето, което предусещаме, но не можем да познаем. Едновременно с това всеки сън е и пътуване назад в миналото, към лични и културни спомени, вероятно в търсене на причината за проблеми, които имаме в настоящето си.

Сънищата могат да спасят нечий живот, но и да известят за смъртоносни болести, самоубийствени импулси и психотични срывове – вероятно дори за





ти две хиляди години в своята книга за сънищата<sup>2</sup>, че сънищата за летене означават бягство от опасна ситуация – т.е. те от край време са възприемани като знак за опасност.

С това се загатва за *компенсаторната* функция на съня. Тежкоболните например почти никога не сънуват своите операции, престъпниците – много рядко престъпленията си, а по-скоро приятни незначителни неща. Италианският изследовател Санте де Санктис, който през XIX в. разпитва множество затворници за сънищата им, стига до извода, че най-големите насилници се радват на най-добрия и най-спокоен сън, със сънища без престъпни съдържания. Осъдените на смърт почти не сънували. По този повод Вилхелм Щекел – ранен последовател на Фройд, от когото учителят по-късно се дистанцира заради специфичната му техника на тълкуване на сънищата, – уместно отбелязва, че невротикът е престъпник, който не се осмелява да извърши престъпление. Защото невротикът сънува много и често пъти криминогенни съдържания, за разлика от истинския престъпник.

Сънят е пътуване в друг свят, който ни се разкрива само докато спим – или поне въздействието му е такова: душевен свят, в който навлизаме, без да искаме, където виждаме и преживяваме неща, които

---

<sup>2</sup> Вж.: Артемидор Далдиански, *Съногадания*, С., 1982, Народна култура, превод Огнян Радев; бел. пр.